

Чорний Олександр<https://orcid.org/0000-0002-0365-1015>

Доктор філософських наук,
завідувач кафедри права, філософії та політології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: o.chornyi75@gmail.com

Сідін Дмитро<https://orcid.org/0009-0001-3715-3508>

Аспірант кафедри права, філософії та політології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: dimkassid@gmail.com

СОЦІОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІХ ІДЕЙ В. І. ШЕВЧЕНКА

У статті досліджується соціотворчий потенціал філософсько-освітніх ідей видатного українського філософа, доктора філософських наук, професора Володимира Шевченка засновника Чернігівського філософсько-освітнього осередку дослідників філософської спадщини мислителів Чернігівського літературно-філософського кола XVII – початку XVIII століття, зокрема, та Чернігово-сiверського регіону, загалом. Проте, наукові інтереси В. Шевченка не зосереджувалися лише на регіональній філософії освіти України. Він намагався в цілому дослідити соціотворчий потенціал філософсько-освітніх ідей українських мислителів від давнини до сучасності. Його філософсько-освітні дослідження спрямовані на виявлення особливостей українського культурно-цивілізаційного феномену як основи національної культури, освіти, світогляду, ментальності. Тому, філософсько-освітня спадщина В. Шевченка та її соціотворчий потенціал є предметом нашого дослідження, адже це питання мало досліджене сучасною вітчизняною філософсько-освітньою та педагогічною наукою.

Мета роботи – з'ясувати особливості формування та розвитку соціотворчого потенціалу філософсько-освітніх ідей В. Шевченка.

Методологія роботи ґрунтується на плюралістичному методологічному підході з використанням філософсько-освітніх і загальнонаукових методологічних підходів для всебічного дослідження філософсько-освітнього спадку В. Шевченка.

Наукова новизна полягає у творчому підході та переосмисленні філософсько-освітнього спадку видатного вітчизняного мислителя В. Шевченка та його ролі у становленні сучасної української філософсько-освітньої думки спрямованої на патріотично орієнтоване суспільство в державі Україна.

Висновки. Проведене нами дослідження висвітлює соціотворчий потенціал філософсько-освітньої спадщини чернігівського філософа В. Шевченка, філософсько-освітня творчість якого надає нам можливість в повній мірі зрозуміти культурно-освітній шлях становлення українського суспільства, вітчизняної освіти, культури, філософії та держави Україна. Важливим аспектом філософсько-освітнього вчення мислителя є пошук методологічних підвалин реалізації соціотворчого потенціалу його філософсько-освітніх ідей у сфері філософії та педагогіки в умовах розвитку українського суспільства, культури, освіти та науки.

Ключові слова: соціотворчий потенціал, філософія освіти, національна культура, українська філософська думка.

Актуальність теми визнана необхідністю збереження та переосмислення, в контексті сучасних історичних процесів, філософсько-освітніх ідей вітчизняних мислителів, які стояли у джерел становлення української філософської думки часів незалежності. Здобуття Україною незалежності актуалізувало дослідження соціотворчого потенціалу філософсько-освітньої думки українських мислителів різних епох, що є цілком закономірним процесом. Вивчення та осмислення соціотворчого потенціалу філософсько-освітньої думки формує цивілізаційні та соціокультурні засади буття українського суспільства.

Особливе значення у вивченні соціотворчого потенціалу філософської думки нашого народу, має плеяда українських науковців, філософів, педагогів другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Це представники Київської філософсько-освітньої школи, сформованої в стінах Інституту філософії та Київського державного університету, яка вже нараховує три покоління дослідників у сфері філософії та освіти. Найбільш представницьким стало друге покоління представників КФШ, творче становлення якого припадає на 60–70 роки ХХ ст. [1, 55].

Третє ж покоління Київської філософської школи, як стверджує М. Бойченко, «маючи генетичні зв'язки з Інститутом (філософії), великих зусиль доклало до поширення базових ідей КФШ у наявні вищі освітні заклади через оновлення навчальних програм уже наявних кафедр філософії та активну участь у створенні нових осередків філософської освіти» [1, 56].

Близьким до третього покоління українських філософів, був видатний чернігівський філософ, перший доктор філософії Чернігівщини Шевченко Володимир Ісакович. Як людина з енциклопедичними знаннями і широким філософським світоглядом, він велику увагу приділяв дослідженню філософсько-освітніх процесів і їх роль в соціотворенні та впливу на генезу українського народу і його культури. Проте, найбільшої зацікавленості у своїй творчості В. І. Шевченко приділяв дослідженню історії української філософсько-освітньої думки та становленню саме українського філософського світогляду.

Значення і роль українознавчої історико-філософської та філософсько-освітньої спадщини В. І. Шевченка, сьогодні ще потребує вивчення і детального аналізу. Історико-філософський та філософсько-освітній потенціал його ідей, на нашу думку, дуже актуальний в сучасному навчально-освітньому процесі України. Адже ідеї В. І. Шевченка визначаються широким спектром історико-філософського та філософсько-освітнього дослідження розвитку людини, суспільства і держави в Україні. Пошуком їх особливостей, національної самоідентифікації, емоційності, інтелекту, самостійного творчого і критичного мислення, світогляду, культурно-естетичної свідомості українців. Отже, в сучасній соціокультурній ситуації, як ніколи раніше, суттєву роль відіграє історико-філософська та філософсько-освітня спадщина В. І. Шевченка як в соціально-політичному житті української людини загалом так і в житті української молоді зокрема.

Популяризація історико-філософської та філософсько-освітньої спадщини В. І. Шевченка, на нашу думку, актуальна завдяки багатьом чинникам: використання історико-ретроспективної пізнавальної інформації, філософсько-освітньої та філософсько-комунікативної.

За останні роки було проведено немало досліджень творчої спадщини українських філософів, які вивчали проблеми історико-філософської та філософсько-освітньої українознавчої традиції. Їх автори в цілому сходяться на думці, що ці дослідження повинні мати позитивний вплив на нашу соціальну філософію і нашу українську національну свідомість.

При цьому українські мислителі, як засвідчують науковці, органічно увібрали в себе всі соціально-філософські та філософсько-освітні риси української людини і громадянина: свободу, демократію, гуманістичні моральні цінності.

Особливе місце у відображенні проблематики історико-філософської та філософсько-освітньої спадщини, на нашу думку займає соціально-філософська та історико-культурна творчість В. І. Шевченка. Позаяк, його філософські ідеї та погляди були вагомим внеском у загальнонаціональний процес соціотворення та культурного відродження українського суспільства. Тому від того, наскільки ми вдало висвітлимо його ідеї, буде багато в чому залежати ефективність навчання історії української соціально-філософської та філософсько-освітньої думки.

І тут роль і місце філософа-мислителя В. І. Шевченка стає більш важливими і вагомими, як в сенсі розвитку соціальної філософії та філософії освіти так і української національної самоідентифікації молодих людей, а також і формування сприйняття світових демократичних процесів та усвідомлення необхідності послуговуванням філософією критичного мислення.

Тому, **об'єктом** нашого дослідження є соціотворчий потенціал філософсько-освітньої спадщини В. І. Шевченка, а **предметом** дослідження постає філософсько-освітня думка та погляди В. І. Шевченка.

Аналіз основних досліджень і публікацій з даної проблеми. Теоретичні фундаментальні дослідження заявленої теми, містяться у працях представників класичної доби соціально-філософської та філософсько-освітньої думки західної філософії: Т. Гоббса, Дж. Локка, М. Вольтера, Г. Гегеля, Й. Гердера, Д. Дідро, Ш. Монтеск'є, Ж.Ж. Руссо та ін. В українській філософії проблеми соціотворчого потенціалу філософсько-освітньої думки, досліджувалися видатними творцями української філософії, мови та культури: П. Кулішем, М. Гоголем, М. Костомаровим, А. Потебнею, Д. Чижевським, Т. Шевченком, П. Юркевичем, І. Франком тощо.

Значний внесок у дослідження соціотворчого потенціалу філософської думки українського народу зробили сучасні українські філософи, педагоги та історики: В. Андрущенко, І. Бичко, А. Бичко, В. Горський, Л. Губерський, В. Нічик, В. Кремінь, В. Табачковський, М. Михальченко, А. Лой, В. Пазенок, І. Бойченко та ін.

Дослідження філософської спадщини В. І. Шевченка здійснюються переважно його учнями та послідовниками. Слід найперше згадати роботи С. Машенка, Н. Шакуна, А. Мельника, В. Довбні, Л. Чорної та ін.

Серед ключових соціотворчих філософсько-освітніх ідей В. І. Шевченка, стосовно розвитку українознавчої філософської спадщини, можна виділити: загальну орієнтацію на розвиток історії української

філософсько-освітньої думки (включаючи ідеї її мислителів в різні періоди); урахування регіональних особливостей української філософсько-освітньої думки, спектру реальних історичних умов життя населення; розробку критеріїв розвитку національної української самоідентифікації і здатності до критичного аналізу ідеології; вдосконалення методик донесення правдивої історико-філософської інформації до широкого загалу населення України (у тому числі з використанням зарубіжного досвіду).

Тому, завданням нашого дослідження є виявлення особливостей філософсько-освітньої спадщини В. І. Шевченка, його основних соціотворчих філософсько-освітніх ідей.

Отже, актуальність нашого дослідження визначається наполегливою необхідністю створення історично, теоретично, філософськи, культурно і методично обґрунтованого дослідження стосовно філософсько-освітньої думки В. І. Шевченка та її соціотворчого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Світоглядне та професійне становлення професора Шевченка Володимира Ісаковича припадає саме на період розвитку української філософської науки та освіти ще в радянській Україні, який сучасні дослідники історії вітчизняної філософської думки називають етапом становлення та розквіту Київської філософської школи. Як слушно зазначає Г. В. Вдовиченко: «Київська філософська школа... постала на матеріальній і кадровій базі відновлених у середині 40-х років ХХ ст. філософського факультету Київського державного університету та Інституту філософії ім. Г.Сковороди НАН України, інноваційний проєкт директорів останнього, академіків П. Копніна і В. Шинкарука» [2, 5].

Очолована П. Копніним та В. Шинкаруком плеяда молодих амбітних українських науковців розпочала дослідження актуальних філософських проблем середини ХХ століття. Зокрема, це «розробки теорії, концептуальних засобів, операцій і процедур логіки наукових досліджень, наукової картини світу, розв'язання певного кола проблем логічної семантики, загальної теорії систем, методології системного аналізу. Вперше здійснено повноцінне висвітлення історії української філософської думки та історії української культури загалом на ґрунті автентичної реальної джерельної бази і принципового вихідного значення національного компонента...» [4, 83].

Навчаючись в аспірантурі Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, на початку своєї наукової діяльності, В. І. Шевченко досліджував проблеми пізнання. Його дисертаційна робота – це філософсько-соціологічний аналіз пізнання, що стало своєрідним фундаментом для наступних наукових досліджень. У кінці 80-х – на початку 90-х років він поступово звертається до історії вітчизняної філософії, тут його цікавила історія філософської думки Чернігово-Сіверщини та філософсько-освітня думка України.

Ця проблема стає актуальною і для вітчизняних дослідників з часу отримання Україною незалежності. Позаяк, в радянські часи існували ідеологічні обмеження на вивчення певних, неприйнятних для радянської держави, історичних періодів вітчизняної філософської думки. Особливо тих, які символізували зародження національної української філософської культури. Певні заборони накладені були і на використання філософських (наукових) дефініцій. Зокрема, лише тільки в першій половині 90-х років у науковому вжитку з'явилося поняття «українська філософія» та «філософія освіти». Довгий час українські дослідники вивчали українську філософську думку в межах загальної історії радянської філософії та використовували досить нейтральні поняття «філософська думка на території України». Як згадував відомий український філософ, дослідник історії вітчизняної філософії В. С. Горський, що «українська філософія входила до історії філософії СРСР» і вивчалася поряд з усіма національними філософіями [3].

Незалежність української держави відкрила нові горизонти для вітчизняної філософської науки, розширила межі наукової свободи, дала можливість досліджувати проблеми, які довгий час були під забороною. Крім того, для українського дослідника стали досяжними нові історичні джерела та новітні досягнення світової філософської думки. Особливо, з'явилась можливість у дослідженнях використовувати новітні наукові методології.

Проте, нова реальність виявила цілу низку наукових проблем, які слід було вирішити українській філософській науці. В. І. Шевченко долучився до цього науковотворчого та соціотворчого філософсько-освітнього процесу, розуміючи, що дослідження національної філософської традиції не можливе без осмислення світоглядних засад української культури та вітчизняного суспільства.

Зокрема, він писав, що «Українській філософії, можливо, було набагато складніше, ніж іншим національним філософіям, виявити особливості свого змісту і суспільну значущість. Виростаючи з досить драматичного і затяжного конфлікту між усною народною мудрістю («язичництвом») і перенесеним із Візантії та Болгарії християнським богослов'ям, яке на ґрунті давньоюдейських вірувань увібрало в себе елементи переважно грецької філософії, українська філософська думка фактично лише на початку ХІХ ст. дістала можливість автономного функціонування. Адже тільки після заснування у 1805 р. університету в Харкові та відкриття в 1820 р. Гімназії (Ліцею) вищих наук у Ніжині філософія в Україні вперше дистанціювалася від прямої опіки церкви. Власне, з цього часу її перестали розглядати як засіб аргументації богослов'я, тобто теорії християнської релігійної віри (fides)» [6, 8].

Лише за незалежності, українське суспільство отримало можливість досліджувати, без сторонніх обмежень, власну історію, культуру, освіту, розробляти теорії української мови, літератури, філософії, використовувати власні дефініції та робити свої, часто критичні, висновки. Аналізуючи процес активного розвитку вітчизняної українознавчої науки, В. І. Шевченко приходив до висновку, що не тільки

дослідження української філософської традиції не можливе без розуміння культуротворчих та соціотворчих процесів, а і розвиток українознавства, національної історії, освіти, економіки, мовознавства тощо, не можливий без розуміння засад української філософії як форми суспільного, національного світогляду, як методології науки.

В своїй останній монографічній роботі чернігівський «любомудр» вказував на можливі хибні висновки вітчизняної гуманітарної науки, які робляться без врахування здобутків української філософії. У слові до читача він наголошував, що «часто, особливо при вивченні української культури, історії та економіки, відтворюються давні утопії внаслідок незнання української філософії. Таке незнання нерідко компенсується мало виправданими запозиченнями ідей і положень зарубіжних національних філософій. Українське буття у зв'язку з цим представляється в такому концептуальному обрамленні, що сформувався на основі досвіду життя інших народів. Через це такі концепції часто-густо конфліктують із досвідом культури та історії України, умонастроями суспільства... українознавство в усіх своїх аспектах повинно мати власну філософську основу, котру може дати лише теорія української філософії» [6, 4].

Таким чином, українська філософія, на думку В. І. Шевченка, має виконувати методологічну функцію в умовах активного розвитку українознавчих наук. Він писав, що «українську філософію можна визначити як теоретико-методологічне тлумачення специфічної культури архетипів світобудівництва і життєбудівництва, що пов'язує прикмети розуму, волі та емоційно-чуттєвого ставлення до світу, а також організації життєдіяльності українській спільноті. Українська філософія в цьому смислі виражає ті способи і форми (поняття, уявлення, ідеї тощо), в яких українці, принаймні переважна більшість, осягають світ і себе у світі, виробляють те розуміння мудрості, яким керуються в життєтворчості. Причому вчення про спільну мудрість, що створює загальні настанови щодо освоєння і перетворення дійсності, суттєве для національної соціокультурної ідентифікації будь-якої людини» [6, 74].

Тому, філософія освіти як методологія, це потужна зброя для осягнення історичних процесів становлення та розвитку національної культури, українського суспільства. Саме В. І. Шевченко був одним із перших українських мислителів, хто вивчав проблему методологічних засад вивчення історії української філософії освіти та досліджував архетипи української культури як своєрідний каркас, підвалини національного світогляду.

Зокрема, він у своїй статті «Філософська думка на території України до Київської Русі» висловив думку, що досліджувати та вивчати історію філософії України слід з того моменту, коли з'являються перші історичні повідомлення про розвиток філософських ідей на українській території [7]. Дослідник пропонував вітчизняному науково-філософському товариству нове розуміння початку історії української філософської думки, не обмежуючи її історією філософії Київської Русі. У цій роботі В. І. Шевченко вперше дослідив розвиток філософських ідей на території України, які сягають часів Античності, що вказувало на давню культурну єдність вітчизняної та європейської філософії.

Наш мислитель розумів важливу соціотворчу роль історії української філософії у формуванні національного світогляду та у вихованні молодого покоління. Національна культура існує поки існують люди, котрі є носіями національного світогляду, освіти, культури та традицій. Тому, важливо не тільки передавати молоді досвід культуротворення, а й формувати здатність до критичного аналізу процесів становлення та розвитку національної культури. Ці задачі, вважав В. І. Шевченка, можна реалізувати, якщо викладати історію української філософії у ВНЗ. На його думку, «Актуальною є також потреба навчати цій мудрості молоді покоління, водночас демонструючи світові, у чому мудрість українського народу. Все це дає право українській філософії бути теоретико-методологічним осередком українознавства і безперешкодно функціонувати як вчення про спосіб мудрого життя громадян у спільній Українській державі» [9, 8].

Таке право можливо реалізувати завдяки філософсько-освітній теорії, яка спирається на вітчизняну історію філософії. Проте, курс історії української філософії не повинен лише обмежуватися оперуванням історичними фактами. Важливим завданням історії вітчизняної філософії має бути дослідження процесу націєтворення (націєгенезу) та ставлення до нього українських мислителів. Лише так, на переконання В. І. Шевченка, можна виявити найважливіші, найактуальніші проблеми вітчизняної філософської традиції, або ж «проблемні «центри»», які завжди привертати увагу українських мислителів. Дослідження цих «центрів» дає можливість визначити особливості та унікальність національної світоглядно-філософської традиції та її генези [9, 9].

Висновки. Отже, соціотворчий потенціал філософсько-освітньої спадщини чернігівського філософа В. І. Шевченка є визначальним та потребує більш детального вивчення. Його творчість містить низку цікавих та актуальних ідей, аналіз яких дає можливість зрозуміти становлення українського національного суспільства, вітчизняної культури, філософії та освіти. Важливим є методологічний внесок В. І. Шевченка у дослідження історії української філософської думки та визначення її фундаментальної ролі для розвитку сучасної національної культури, освіти, науки та філософії. Крім того, український мислитель чітко розумів соціотворчу та виховну роль історії української філософсько-освітньої думки у вихованні та навчанні молодого покоління. Проте, у нашій розвідці ми лише висвітлили ключові ідеї мислителя які мають наукові перспективи для майбутніх наукових досліджень філософського спадку чернігівського «любомудра».

References

1. Бугров В. Інституалізація наукових здобутків Інституту філософії в освітніх практиках: досвід «Київської філософської школи». *Філософська думка*. 2021. №4. С. 27–37.
Bugrov, V. (2021) Instytualizatsiia naukovykh zdobutkiv Instytutu filosofii v osvritnikh praktykakh: dosvid «Kyivskoi filosofskoi shkoly» [Institutionalization of scientific achievements of the Institute of Philosophy in educational practices: the experience of the «Kyiv Philosophical School»]. *Filosofska dumka – Philosophical thought*, No. 4, 27–37. [in Ukrainian].
2. Вдовиченко Г. В. Історія Київської філософської школи в усних спогадах її творців (епоха «розстріляного відродження»). *Українські культурологічні студії*. 2021. 2 (16). С. 5–20.
Vdovichenko, G. V. (2021) Istoriiia Kyivskoi filosofskoi shkoly v usnykh spohadakh yii tvortsiv (epokha «rozstrilianoho vidrodzhennia») [History of the Kyiv Philosophical School in oral memories of its creators (the era of the «Executed Renaissance»)]. *Ukrainski kulturolohichni studii – Ukrainian cultural studies*, 2 (16), 5–20. [in Ukrainian].
3. Горський В. Я прожив щасливе життя (Цикл інтерв'ю Т. А. Чайки). Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2014. 176 с.
Gorsky, V. (2014) Ya prozhyv shchaslyve zhyttia (Tsykl interv'iu T. A. Chaiky) [I lived a happy life (A cycle of interviews by T. A. Chaika)]. Kyiv, Ukraine: Vydavnychy dim Dmytra Buroho, 176. [in Ukrainian].
4. Йолан Петро. «Київська філософська школа» як явище. *Філософська думка*. 2015. №3. С. 83–87.
Yolan, P. (2015) «Kyivska filosofska shkola» yak yavyshche [The «Kyiv Philosophical School» as a phenomenon]. *Filosofska dumka – Philosophical thought*, No. 3, 83–87. [in Ukrainian].
5. Шакун Н. Всеукраїнські філософські читання пам'яті Володимира Шевченка (17 лютого 2012 р., м. Чернігів). *Філософія освіти*. 2012. № 1–2 (11). С. 384–387.
Shakun, N. (2012) Vseukrainski filosofski chytannia pamiati Volodymyra Shevchenka (February 17, 2012, Chernihiv) [All-Ukrainian philosophical readings in memory of Volodymyr Shevchenko (February 17, 2012, Chernihiv)]. *Filosofiiia osvity – Philosophy of education*, No. 1–2 (11), 384–387. [in Ukrainian].
6. Шевченко В. І. Дружба з мудрістю або ключові проблеми української філософії (Теоретико-методологічний коментар до курсу філософії у ВНЗ). Київ: Поліграфічний центр «Фоліант», 2007. 244 с.
Shevchenko, V. I. (2007) Druzhiba z mudristiu abo kliuchovi problemy ukrainskoi filosofii (Teoretyko-metodolohichniy komentar do kursu filosofii u VNZ) [Friendship with wisdom or key problems of Ukrainian philosophy (Theoretical and methodological commentary to the philosophy course in higher education institutions)]. Kyiv, Ukraine: Polihrafichnyi tsentr «Foliant», 244. [in Ukrainian].
7. Шевченко В. Філософська думка на території України до Київської Русі. *Філософська та соціологічна думка*. 1996. №5–6. С. 3–15.
Shevchenko, V. (1996) Filososfska dumka na terytorii Ukrainy do Kyivskoi Rusi [Philosophical thought on the territory of Ukraine before Kyivan Rus]. *Filosofska ta sotsiolozhichna dumka – Philosophical and sociological thought*, No. 5–6, 3–15. [in Ukrainian].
8. Шевченко В. І. Проблема національного в українській філософії. *Проблеми філософії*. Київ: Либідь, вип. 94. 1992. С. 3–11.
Shevchenko, V. I. (1992) Problema natsionalnoho v ukrainskii filosofii [The problem of the national in Ukrainian philosophy]. In: *Problemy filosofii – Problems of philosophy*. Kyiv: Lybid, issue 94, 3–11. [in Ukrainian].
9. Шевченко В. Українська філософія в системі українознавства: Теорет.-метод. комент. до курсу філос. у вищ. навч. закл. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 240 с.
Shevchenko, V. (2008) Ukrainska filosofiiia v systemi ukrainoznavstva: Teoretyko-metodolohichniy komentar do kursu filosofii u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Ukrainian philosophy in the system of Ukrainian studies: theoretical and methodological commentary to the philosophy course in higher education institutions]. Kyiv, Ukraine: DP «Vydavnychy dim «Personal». 240. [in Ukrainian].

Chornyi Oleksandr

<https://orcid.org/0000-0002-0365-1015>

Doctor of Philosophy,
Head of the Department of Law, Philosophy and Political Science,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: o.chornyi75@gmail.com

Sidin Dmytro

<https://orcid.org/0009-0001-3715-3508>

Postgraduate student of the Department of Law,
Philosophy and Political Science,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: dimkassid@gmail.com

THE SOCIAL CREATIVE POTENTIAL OF THE PHILOSOPHICAL AND EDUCATIONAL IDEAS OF V. I. SHEVCHENKO

The article explores the socio-creative potential of the philosophical and educational ideas of the outstanding Ukrainian philosopher, Doctor of Philosophy, Professor Volodymyr Shevchenko, founder of the Chernihiv Philosophical and Educational Center for Researchers of the Philosophical Heritage of Thinkers of the Chernihiv Literary and Philosophical Circle of the 17th – early 18th centuries, in particular, and the Chernihiv-Siverskyi region, in general. However, V. Shevchenko's scientific interests were not focused only on the regional philosophy of education in Ukraine. He tried to explore the socio-creative potential of the philosophical and educational ideas of Ukrainian thinkers from antiquity to the present day. His philosophical and educational research is aimed at identifying the features of the Ukrainian cultural and civilizational phenomenon as the basis of national culture, education, worldview, and mentality. Therefore, the philosophical and educational heritage of V. Shevchenko and its socio-creative potential are the subject of our research, because this issue has been little studied by modern domestic philosophical and educational and pedagogical science.

The purpose of the work is to clarify the features of the formation and development of the socio-creative potential of the philosophical and educational ideas of V. Shevchenko.

The methodology of the work is based on a pluralistic methodological approach using philosophical and educational and general scientific methodological approaches for a comprehensive study of the philosophical and educational heritage of V. Shevchenko.

The scientific novelty lies in the creative approach and reinterpretation of the philosophical and educational heritage of the outstanding domestic thinker V. Shevchenko and his role in the formation of modern Ukrainian philosophical and educational thought aimed at a patriotically oriented society in the state of Ukraine.

Conclusions. The research we conducted highlights the socio-creative potential of the philosophical and educational heritage of the Chernihiv philosopher V. Shevchenko, whose philosophical and educational work gives us the opportunity to fully understand the cultural and educational path of the formation of Ukrainian society, national education, culture, philosophy and the state of Ukraine. An important aspect of the thinker's philosophical and educational teachings is the search for methodological foundations for the implementation of the socio-creative potential of his philosophical and educational ideas in the field of philosophy and pedagogy in the conditions of the development of Ukrainian society, culture, education and science.

Key words: socio-creative potential, philosophy of education, national culture, Ukrainian philosophical thought.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2025 р.

Рецензент: доктор філософських наук, професор **Анатолій Кислий**